

Càtedra *Màrius* Torres
d'Estudis sobre Patrimoni Literari Català

II Simposi Internacional Màrius Torres
(Lleida, 26-27 d'octubre de 2017)

RESUMS DE LES COMUNICACIONS

Taula

1.	Lluís Alpera, <i>Confessions entorn a la poesia de Màrius Torres: de poeta a poeta</i>	2
2.	Andratx Badia, <i>La imatge de Lleida entre Magí Morera i Galícia i Màrius Torres: quina ciutat, quins ideals?</i>	3
3.	Jana Balacciu Matei, « <i>Imi invatam cuvintele să iubeasca</i> »: <i>ensenyava els meus mots que cal estimar. Traduir Màrius Torres: una estratègia de força basada en l'amor</i>	5
4.	Teresa Devesa & Montserrat Vilà, <i>Màrius Torres, «el crit etern de l'arrel i la semença</i> ».....	6
5.	Francesc Foguet, <i>El pensament polític de Màrius Torres (1934-1942)</i>	7
6.	Marta Giné, <i>Màrius Torres i les seves relacions amb la poesia francesa</i>	8
7.	Dominic Keown, « <i>Cançó a Mahalta</i> »: <i>entre diamants i rovell</i>	8
8.	Irene Klein, <i>Edició i anàlisi de les composicions musicals de Màrius Torres</i>	9
9.	Mireia Lleó, <i>Màrius Torres: entre el barroc i el lied</i>	10
10.	Xavier Macià & Núria Perpinyà, <i>Els motius de la caiguda i el vertigen en tres poemes de Màrius Torres</i>	12
11.	Jordi Malé, <i>La col·laboració entre artistes i poetes al període d'entreguerres. Una aproximació</i>	13
12.	Albert Mestres, <i>Una fantasma com n'hi ha poques, de Màrius Torres: influències i estructura dramàtica</i>	13
13.	Olga Nikolaeva & Andrei Rodoski, <i>Traducció com a font de coneixement. Poesia de Màrius Torres a Sant Petersburg</i>	14
14.	Jordi Oviedo, <i>Màrius Torres en la literatura de Vicent Andrés Estellés</i>	15
15.	Joaquim Rabaseda, <i>Contra la banalitat: les crítiques musicals de Màrius Torres</i>	16
16.	Josep M. Sala-Valldaura, <i>Màrius Torres vist per Josep Palau i Fabre</i>	17
17.	Àxel Sanjosé, <i>Navegar per un riu paral·lel: traduïnt la poesia de Màrius Torres a l'alemany</i>	18
18.	Moisés Selfa, <i>Poesia i Escola: la didàctica de la mort a partir de la poesia de Màrius Torres</i>	19
19.	Laia Suades, <i>La figura de l'àngel en Màrius Torres</i>	20
20.	Carme Torrelles, <i>Didàctica de l'obra de Màrius Torres, avui</i>	21
21.	Arnau Vives, <i>Lectures i traduccions orientalistes de Marià Manent en els anys 1918-1928</i>	23

Confessions entorn a la poesia de Màrius Torres: de poeta a poeta

Lluís Alpera
(Universitat d'Alacant)

La lectura de les *Poesies* de Màrius Torres, dins la magnífica edició duta a terme per la professora Margarida Prats Ripoll l'any 2010 dins la Biblioteca de la Suda, m'ha encoratjat, després de molts anys de conèixer tant el mite com els poemes de l'escriptor lleidatà, a fer unes confessions —potser millor dir, disquisicions personals en veu alta— entorn d'aquest gran poeta.

D'entrada, vull confessar que allò que sempre m'ha sobtat més de la poesia de Màrius Torres ha estat la fidelitat a què sotmet la seua lírica dins els cànons del postsimbolisme més enlluernador, més musical, amb una riquesa formal i conceptual que de vegades sorprèn per la seua densitat i pel gran esforç d'introspecció personal que el poeta lleidatà hi posa. M'aventuraria a suggerir que Torres aconsegueix treure el millor dels poetes simbolistes que el precediren, principalment Verlaine i Baudelaire, però també Shelley, Heine, Riba i Maragall, sense oblidar-nos de Rainer Maria Rilke —tot i que els crítics no en parlen massa— i que possiblement el va influir més en temes com l'amor, la mort, el pas del temps i de les estacions.

En segon lloc, és de meravellar en la lírica de Torres el grau tan alt que adquireix la rodona plenitud dels seus versos malgrat els pocs anys del poeta, la concisió i contundència quant a l'expressió formal, sempre resolta en uns versos clars, fàcils i acompanyats d'una musicalitat «suau i infal·lible», talment com els encunyava el mestre Fuster i amb què dominava les diverses formes mètriques que hi practicava, més enllà del sonet. I sempre se'n salva del possible risc de la banalitat mitjançant la «noblesa de paraules», acompanyada per la intensitat moral i sentimental dels seus continguts. Aquesta elegància singular dels versos de Màrius Torres, que podem trobar, posem per cas, al poema «La Ciutat Llunyana» em va fer recordar la meua primera etapa postsimbolista de forta impregnació ribiana, amb tocs de Rilke o d'Antonio Machado. El primer quartet del teu poema mostra amb força els teus sentiments cívics davant l'enfonsament implacable de la pàtria i els ideals col·lectius:

Ara que el braç potent de les fúries aterra
la ciutat d'ideals que volíem bastir,
entre runes de somnis colgats, més prop de terra,
Pàtria, guarda'ns: —la terra no sabrà mai mentir...

En la resta del poema, en lloc de mostrar-nos un panorama desolador com en el cas de Picasso amb el Guernica, ens encoratges a sortir del sotrac de la humiliació franquista a partir de l'únic consol que et quedava: «creure i esperar la nova arquitectura / amb què braços més lliures puguin senyar el teu sòl», car el pragmatisme de Torres, des de la situació límit a què s'havia vist abocat tant físicament com cívica el duu a creure en una altra Ciutat «més llunyana, més bella. Una altra n'hi ha, potser,/ que ens envia, per sobre d'aquest temps presoner,/ batecs d'aire i de fe...» Dins aquestes dues paraules —aire i fe— el poeta «eleva el cor i escalfa els peus dels pelegrins.»

Hem parlat abans de la musicalitat dels teus versos. Crec que la influència materna en l'art de la música que et va transmetre va ser essencial per a la *teua formació artística, sobretot a l'hora de la creació lírica, com segurament fou el cas de Federico García Lorca. La conjunció i la interacció de totes dues arts —lírica i música— incrementa el poder de la creació lírica. Em sembla, Màrius, que ja ho vares constatar quan declares d'una manera ben original al mestre Riba, en una lletra del 14 de juliol de 1942 des del Mas Blanc, «Si volgués resumir que m'han portat aquests quatre anys darrers, us diria que, d'una banda, l'afermament en la meua vocació, la consciència que jo sóc aquesta cosa absurda: un poeta líric. I per altra banda, la convicció que, com a poeta líric, no em sentiré mai satisfet de mi mateix.» Per què afirma que el fet d'esdevenir ell mateix un poeta líric és una cosa absurda? Era la vessant «lírica» la que rebutjava? Tornant a la musicalitat dels teus versos caldrà dir, amic poeta, que l'apliques al llarg de la diversitat tant de les formes estròfiques com en la tria lexical ben acurada i precisa que utilitzes als teus versos. El fet que comptares amb la presència d'un piano en la teua cambra del sanatori en la darrera part de ta vida, a més del lògic consol amb peces i autors musicals coneguts, et va servir per consolidar noves i encertades resolucions en el dir poètic. D'aquí, potser, l'alt nivell líric que assoleixen els teus versos i la seua concomitància amb el postsimbolisme, sempre des de la concepció de Torres que la «forma és allò que vertebrava l'expressió mateixa de les emocions i els estats de consciència».

Tots dos procedim del magisteri de Carles Riba, salvant distàncies en el temps i en les actituds: en el teu cas partint d'una experiència que et durà «a noves dimensions estètiques i morals», com molt bé assenyala Margarida Prats Ripoll, i on trobem en la teua obra que l'estètica i l'ètica van d'acord. En el meu cas, la llarga experiència cercant llibertats que encara no hem aconseguit he hagut de navegar a través de diverses estètiques i múltiples Ítaques sense arribar a un port definitiu...

Dins la teua formació filosòfica i racionalista, fas sempre un còmput o un balanç entre fons/forma; concepte/sentiment; entre l'impuls i el seny, entre la literatura i els arpegis musicals, etc. per tal d'extreure'n el millor. Per la meua banda, aquest desideràtum de balanç no el tinc sovint tan present. Em deixe

dur per les emocions, els sentiments o les vivències, tot i que també pare l'orella, de tant en tant, a reflexions poètiques profundes...

La imatge de Lleida entre Magí Morera i Galícia i Màrius Torres: quina ciutat, quins ideals?

Andratx Badia
(Universitat de Santiago de Compostel·la)

Aquest treball se centra en l'anàlisi comparativa, des de la perspectiva de la geopoètica, de l'obra de dos autors lleidatans cabdals en la literatura catalana contemporània: Magí Morera i Galícia i Màrius Torres. Dos autors que presenten molts punts en comú, però que, i així ho ha assenyalat la majoria de la crítica, es distancien estèticament —en part, o potser per aquest mateix motiu, perquè pertanyen a dos generacions diferents.

Tant és així que, per posar-ne alguns exemples, tots dos canten la ciutat que els va veure nàixer des de la distància, el procés de fixació de la seua obra és pòstum, van formar part del redreçament cultural lleidatà i del país, van rebre l'aval de Carles Riba, i han estat encimbellats com a poetes de la ciutat. Ara bé, les coincidències acaben aquí: al marge de l'edat, políticament i ideològicament pertanyen a tradicions contraposades —conservadora i d'un catalanisme regionalista en el cas de Morera i Galícia, republicana i d'un catalanisme progressista en el cas de Torres—; estèticament, el primer es mou entre la influència romàntica i les idees maragallianes mentre que el segon troba la seua veu en el postsimbolisme, la qual cosa, a la vegada, el connecta amb Baudelaire o Verlaine.

Però, quina és la imatge de Lleida? Com es construeix? I amb quin propòsit? És més: la projecció de la ciutat és conseqüència d'aquestes diferències estètiques i ideològiques. Es reflecteixen en els versos dels autors? En definitiva, en Morera i Galícia veiem una Lleida diferent de la que veiem en Torres? I llavors, tenim una ciutat o en tenim dos? Si agafem com a mostra dos dels seus poemes més canònics, «El campanar de Lleida» i «La Ciutat Llunyana», tot sembla indicar que som davant de dues representacions divergents, malgrat que el referent real de la ciutat i en concret del campanar de la Seu Vella sigui el mateix, cosa que també passa, ara amb l'Horta, si afrontem «Mariola» amb «La torre». Mentre que Morera i Galícia opera com ho fa Verdaguer en *L'Atlàntida* o *Canigó* i dota d'un passat mític, heroic, llegendari, fins i tot amb una tendència èpica, la capital del Segrià, Torres evoca des d'una posició lírica i nostàlgica una ciutat actual, però a punt de desaparèixer, que ell idealitza i

converteix en refugi personal i íntim davant la doble amenaça que combat, la del feixisme i la de la mort davant la malaltia.

La lectura acarada de l'obra poètica de tots dos hauria de permetre respondre totes aquestes preguntes i, al mateix temps, veure com Lleida es va configurant en l'imaginari col·lectiu també a partir dels seus poetes. La geopoètica permet abordar l'estudi des d'aquesta vessant i oferir, per tant, una lectura nova i renovada de Màrius Torres, però també de Magí Morera i Galícia. De fet, es tracta d'una aportació que pot ajudar a aprofundir i a ajustar millor el relat historiogràfic de la literatura de Ponent de la primera meitat del segle XX fet fins al moment.

Îmi învățam cuvintele să iubescă: ensenyava els meus mots que cal estimar.
Traduir Màrius Torres: una estratègia de força basada en l'amor

Jana Balacciu Matei
(Editura Meronia)

Quina reacció podria despertar a un creador la consciència que el seu destí quedarà inacabat, que la seva vida no s'allargarà molt? En la poesia de Màrius Torres no trobem ni revolta, ni sarcasme, ni el sentiment de la solitud, ni frisança, ni precés. MT va saber equilibrar el seu destí compensant la seva poca durada amb intensitat del seu viure. I aquest viure era la poesia, de la qual va saber el lloc de l'estima, estima per tot allò que dóna forces i llum a una vida llarga: música, pintura, natura, amistat, etc. D'aquí el sentiment de tranquil·litat de la seva poesia, la seva forma essencialment lírica, un lirisme sense cap excés. Podem afirmar que el seu combat com a poeta consisteix a «ensenyar les paraules a estimar», perquè s'assemblin al «jo» i al món, com deia el gran poeta romanès modern Nichita Stănescu en una de les seves arts poètiques. Resulta que el combat del traductor haurà de ser de fer el mateix amb les seves pròpies paraules. La tasca del traductor de Màrius Torres consisteix, doncs, a ensenyar les paraules de la seva llengua que s'assemblin al poeta català i al món.

Màrius Torres, «el crit etern de l'arrel i la semença»

Teresa Devesa i Montserrat Vilà
(INS Isaac Albéniz de Badalona)

Us volem presentar avui el fruit d'una experiència multidisciplinar a l'aula que concerneix dos àmbits, per a nosaltres estretament units: la tradició clàssica i la literatura catalana contemporània. Forts d'aquest convenciment, en el centre Isaac Albéniz, hem assajat diverses propostes de lectura i d'interpretació que recolzen en el punt de partida que acabem d'esmentar. L'obra poètica de Torres ha estat un dels camps d'experimentació; i el resultat ens ha semblat digne de ser traslladat fora de l'espai de les aules, en el marc d'un simposi internacional sobre l'obra del poeta. No només per la vehemència amb què nosaltres, professores i responsables de l'enfocament del treball, defensem la proposta, sinó perquè l'alumnat s'hi ha involucrat de manera directa. Primer, llegint els versos del poeta a la llum d'uns relats mítics que n'enriquien el sentit. Després, perquè de la mà de la poesia torressiana, la veu dels joves ha polsat la corda de la inspiració, i les imatges del poeta s'han encarnat en el sentir, el somiar i l'amar d'unes ànimes a qui la poesia ha ferit dolçament, com la sageta amorosa del déu.

La nostra comunicació, doncs, seguirà aquesta estructura. En primer lloc, una veu narrativa introduirà els diversos aspectes del comentari interpretatiu: **el mite de Narcís** emmarcat en el context simbòlic de l'aigua-mirall; **la figura de l'esfinx**, portadora d'un interrogant vital i íntim, irresoluble com tots els enigmes que envolten la condició humana; **la imatge-escultura de Venus**, perfil de bellesa sense màcula, que retorna al poeta la clara consciència de la seva circumstància humana, imperfecta i mortal.

Tot seguit, el comentari cedirà el pas a una **composició original**, una prosa poètica, de la qual n'és autora una de les alumnes participants en el projecte, Sara Cañizares. Així, els versos del poeta prenen nova vida, dits per una veu jove que els llegeix des del seu univers d'inquietuds i d'emocions. Estranyament, però poderosament, el somni per on transitava el cant de Màrius Torres s'acorda amb delicada harmonia al somni dels nostres estudiants que, cal dir-ho, no giren pas l'esquena a la poesia si aquesta els parla amb la música compassada del cor.

La nostra intervenció integrarà diversos llenguatges multimèdia: la lectura comptarà amb el suport d'un Powerpoint que il·lustrarà amb imatges i acompanyarà amb música el discurs d'interpretació i de creació que l'alumnat ha elaborat a l'aula. D'aquesta manera, el contingut intensament plàstic i profundament musical de la poesia de Torres es reflecteix en la proposta de treball que us venim a oferir, alhora que s'integra plenament en el marc de les

línies d'investigació que proposa el Simposi: didàctica de l'obra del poeta, confluència entre art i poesia, i entre aquesta i les diverses tradicions literàries de què begué l'autor lleidatà.

Amb la convicció que una plataforma com el II Simposi Internacional Màrius Torres dóna una dimensió especial a la feina que els alumnes fan a l'aula, treballem des d'avui per presentar una comunicació digna, reveladora de l'entusiasme i del plaer de descoberta que és, encara avui, per als nostres joves, la lectura de poesia, la coneixença de la civilització clàssica, l'encontre amb tots els llenguatges de l'art.

El pensament polític de Màrius Torres (1934-1942)

Francesc Foguet i Boreu
(Universitat Autònoma de Barcelona)

La bibliografia sobre Màrius Torres ha passat de puntetes sobre el pensament polític del poeta lleidatà. La present comunicació vol focalitzar l'atenció sobre aquest aspecte, però acotat als darrers anys de la vida del poeta (concretament, entre el 1934, quan comença a publicar a la premsa lleidatana de l'òrbita d'Esquerra Republicana de Catalunya en articles en què exposa les seves idees polítiques, i el 1942, any de la seva mort). En delimitarem bàsicament els cinc eixos següents: 1) la defensa de la democràcia i del republicanisme; 2) la crítica del feixisme i del nazisme; 3) el qüestionament de l'anarquisme; 4) la importància de la cultura com a element modernitzador i de progrés, i 5) l'aposta per la catalanització dels mitjans i de la vida pública. Un cop fixats, mirarem de contextualitzar aquests eixos en el marc de la Catalunya, l'Espanya i l'Europa de l'època, i d'indagar a propòsit de les possibles influències del seu pensament polític.

A més de la bibliografia sobre la figura i l'obra del poeta, ens basarem sobretot en la documentació original següent: a) els articles publicats a *La Jornada. Setmanari Afiliat a l'Esquerra Republicana de Catalunya* entre els anys 1934-1935 (6 peces); b) les col·laboracions a *L'Ideal. Setmanari Afiliat a Esquerra Republicana* durant el primer semestre del 1936 (14 peces); c) el *Dietari* escrit per al seu germà entre el 9 i el 27 de setembre de 1936, editat a *Memòries polítiques i familiars*, de Víctor Torres (1994); d) el *Diari íntim* (1936-1937), consultable al Corpus Literari Digital de la Càtedra Màrius Torres; e) les missives «Crítica de la democràcia» i «Els règims totalitaris», del 1941, publicades per Víctor Torres en les memòries esmentades més amunt, i f) la correspondència privada, especialment adreçada o rebuda de Joan Sales, Carles Riba, Mercè Figue-

ras, Núria Folch i Humbert Torres, entre d'altres, i, de manera més tangencial, g) els poemes de caràcter manifestament cívic: «La galerna i el llamp, el torb i la tempesta», «La ciutat llunyana», «Molt lluny d'aquí», «Aniversari» i «Tardor, 1942».

Màrius Torres i les seves relacions amb la poesia francesa

Marta Giné
(Universitat de Lleida)

L'objectiu d'aquest estudi és aprofundir en dos vessants:

1. Les traduccions de Màrius de poesia francesa: el coneixement de la poesia francesa de Màrius és extraordinari i va des dels primers grans poetes francesos (Pierre de Ronsard, Joachim du Bellay i André Chénier), passant pels clàssics com ara Jean Racine, fins a arribar als romàntics (Musset) i als poetes que foren els seus contemporanis, destacant les traduccions d'Anna de Noailles i del gran Paul Valéry. És de destacar la saviesa que demostra aquest llistat. A més a més, d'estudiar la metodologia traductora de Màrius, es vol emetre hipòtesis sobre les raons de les traduccions i les dates de les traduccions; també sobre la relació entre les traduccions i la seva pròpia obra. Com bé sabem, Màrius escrivia que «traduir fa dits».

2. La presència de la poesia francesa en la pròpia obra poètica de Màrius: epígrafs, mots i títols en francès, especialment, com a manera d'aprofundir en el coneixement de la pròpia obra.

«Cançó a Mahalta»: entre diamants i rovell

Dominic Keown
(Universitat de Cambridge)

L'acurat esteticisme del vers de Màrius Torres confirma la seva adscripció al corrent europeu de la poesia pura. La dimensió internacional de la seva obra, tanmateix, continua apreciand-se per la concordança global del seu llegat. I aquesta comunicació cercaria de recalcar aquesta coherència mitjançant una contextualització de la «Cançó a Mahalta» estrenada per Lluís Llach el 1974.

Inspirada pel moviment folk dels anys seixanta, la creativitat catalana hagué de reflectir una idèntica tensió (inventada) en el si de l'experiència en-

tre un vessant obertament militant (Pete Seeger; Joan Baez) i una pretesa alternativa estètica (Bob Dylan): antagonisme que arribà a arrelar-se més específicament a Catalunya en el camp de la poesia.

És la nostra proposta qüestionar la facilitat d'aquest pretès binarisme a fi d'advocar per la integritat expressiva de l'experiència. Una comparació de dos èxits claus —la «Cançó a Mahalta» i el «Diamonds and Rust» de Joan Baez— permet apreciar una consistència més fluidament unitària en la cara social dels esteticistes (Torres) i, ahora, la cura estètica dels anomenats compromesos (Baez; Llach). Es proposa que aquesta convergència semblaria indicar que, tant a Catalunya com a l'estranger, l'experiència creativa dels seixanta i setanta no pecava de divisiva sinó que gaudia d'una coherència més aviat holística.

Edició i anàlisi de les composicions musicals de Màrius Torres

Irene Klein Fariza
(Universitat de Heidelberg)

En una lectura de la poesia de Màrius Torres, hom pot comprovar que hi ha una relació estreta i indiscutible entre l'obra del poeta i la música. No debades, tots els estudis que s'han fet sobre la temàtica de la seua obra, no poden deixar de banda la musical. De fet, Màrius Torres era pianista i durant la seua estada al sanatori de Puig d'Olena tocava el piano. Però a banda de tocar el piano, també va escriure algunes composicions musicals.

L'objectiu d'aquesta comunicació és presentar l'edició crítica de les partitures de Màrius Torres i fer-ne una anàlisi estilística i semiòtica, tot intentant relacionar la concepció estètica del poeta. Les composicions musicals de Màrius Torres són, en definitiva, *Lieder*. També ho són les composicions poètiques? Es tracta, doncs, d'analitzar quins poemes i poetes va decidir musicar Torres i quina relació tenen amb la seua poesia, ahora que es veurà de quina manera la poesia de Torres s'aproxima a la música, amb la voluntat que esdevinguin *Lieder*.

Màrius Torres: entre el barroc i el lied

Mireia Lleó i Bertran

L'estreta relació entre la música i la poesia en l'obra de Màrius Torres em fan prendre en consideració, com altres estudiosos ho han fet abans, els factors que la van fer possible. En aquesta relació tan estreta entre música i poesia íntima, sense estridències, podríem acostar-nos al *Lied*, una obra escrita per a ser cantada, de manera íntima, per un solista. Amb paraules de Jaume Cabré extretes del seu escrit «La relació entre música i literatura. El lied», el lied és «el gènere més essencialment literari, aquell on, de manera gloriosa, conjunyeixen l'expressió lírica de la poesia i els elements que ja porta incorporats per la seva pròpia naturalesa, amb l'expressió poètica de la música concisa. Naturalment, veu i piano, entortolligats, són els protagonistes d'aquest miracle» (dins *Actes de les V Jornades de Música. ICE de la Universitat de Barcelona*, Barcelona, 2004. p. 15).

Sóc de l'opinió que aquest gènere musical és el que més s'adiu amb el fer poètic de Torres: moderat, a mitja veu, sense estridències, ponderat i d'una bellesa extrema.

Sembla que el fet de ser metge i coneixent la gravetat de la seva malaltia, és probable que el món de les arts, i de la música i la poesia més concretament, li servissin de consol, de coneixement profund de l'ànima humana i d'element clau d'equilibri entre la mortalitat i la supervivència de l'energia humana en forma de creació artística. Al costat d'aquesta temàtica, hi ha també els poemes d'amor i els d'aproximació de la mort. Quins factors van fer possible aquesta relació tan estreta entre la música i la creació poètica?

Presència de la música en la poesia de Màrius Torres

Prenent el llibre de Margarida Prats Ripoll *Poesies de Màrius Torres* (Pagès Editors. Lleida, 2010) i tenint en compte els poemes que l'autor havia triat per a la seva publicació i que més endavant, al 1947, Joan Sales seleccionà i la feu possible, podem comprovar que són nombrosos els poemes on hi ha una referència al món de la música. Aquesta relació pot ser a partir de noms de compositors i a elements musicals relacionats amb formes i estructures. En altres casos, és la pròpia lírica la que transita pel món d'aquest art. Ens trobem amb títols inequívocs: «Variacions sobre un tema de Händel», «Sonata da Chiesa (Corelli)», «Couperin, a l'hivern», «Abendlied», «Música llunyana», «Mozart», «Record d'una música». Títols a part, els versos parlen per si sols. El nostre poeta, a partir del setembre de 1936, inicia un nou plantejament a l'hora d'encarar-se amb la creació. Com bé concreta Margarida Prats en el volum citat anteriorment, «l'obra neix a partir d'una indagació en la pròpia vida emocional i moral, que continua en el bienni 1937-1938. [...] Si bé el poeta continua

sèries de poemes narratius, encetades a Lleida mentre exercia de metge, o sèries de tipus galant, al llarg d'aquest període s'observa un progressiu decantament cap a la poesia lírica» (p. 15). I el lirisme, en el cas del nostre poeta, passa pel tema de la música, així com pel de la mort, la bellesa i pels poemes de caire religiós, tal com s'ha citat anteriorment.

Tornant als poemes amb presència del fet musical, em centraré en alguns poemes, amb els comentaris que poden ajudar a esbrinar part de la seva intenció més íntima, així com a esbossar aquesta presència del que sembla més proper al lied. Aquests poemes són els següents: «Variacions sobre un tema de Händel» (1), «Sonata da Chiesa» (2). A «Vora la mar» (16), on l'aigua és portadora d'onades mortes. «Cançons de tristesa / paraules de dolor». «En el silenci obscur d'unes parpelles closes» (25), és el primer vers d'un poema encapçalat per una cita de Baudelaire: «La Música sovint em pren com un mar!» I això és el que Màrius Torres ens vol transmetre. A «Couperin, a l'hivern» (40), com a homenatge a aquest compositor barroc, que, juntament amb J. S. Bach, Haendel, Corelli i Mozart, va ser un dels seus preferits. «Abendlied» (19), un homenatge que el nostre autor ret a Schumann. La música com a consol i motiu d'esperança. I més concretament la música de Schumann, que li arriba de la mà d'Ariel. El *lied*, com he apuntat més amunt, és en sí un gènere on es crea un ambient d'intimitat i proximitat, on música i poesia fan el mateix camí, lluny d'efectes, en l'estricta senzillesa d'una sola veu. «Música llunyana, en la nit» (41). La música apareix com un element guaridor d'una ànima i d'una vida que madura en la fosca. Una música valenta, que no té por de la nit ni dels desconcerts de la vida. «Sé que hauré d'oblidar, per poder-te comprendre» (59). En aquest poema, Màrius Torres s'adreça a Déu per referir-se a la necessitat d'oblidar el llenguatge dels humans, per tal de poder comprendre la divinitat. La paraula humana és definida com a cega, vana, opaca i estèril. La comunicació amb la divinitat té, per al poeta, una magnitud major. L'autor reclama aquí la necessitat d'un nou llenguatge per acostar-nos a la divinitat. És probable que aquest llenguatge tingui connotacions musicals? «Enllà passa la música, riu d'espais i de llum» (63). En aquesta composició es repeteix una mateixa estructura tres vegades, donant veu a la música, la vida i l'amor. Al breu poema titulat «Això és la joia» (70), Torres associa el silenci previ a la música amb la mort: «I això és la mort —tancar els ulls, escoltar / el silenci de quan la música comença». Es tracta d'un silenci generós, que comporta el naixement de la música. «No és prou que a cada instant mori una mica» (66). En un diàleg entre el cor i l'ànima, el poeta s'encara, un cop més, amb la mort. «Mozart» (73). En aquests versos de mètrica diversa, l'autor compara els compassos de la vida, amb el moviment, la rapidesa, la llibertat. Entenc per compàs cada una de les diferents facetes i edats. «Record d'una música» (78). La memòria d'una música és la memòria lluminosa, perquè dona vida als records. El passat és la tenebra, i l'oblit la foscor. La veu poètica desitja

que no s'apagui mai el record d'aquella música, o la música mateixa que fa que el record sigui ben viu. «Jo sento en mi la música d'un goig immaculat» (82). El poeta manlleva l'últim vers d'un poema de Milton, que ve a dir que qui espera, pacient, també té un lloc en aquesta vida. «Sonet» (86). Aquest sonet, dedicat a la Maria Planas, la propietària del sanatori antituberculós de Puig d'Olena, fa referència, al meu entendre, a la lectura expressiva i a la vegada suggeridora, generadora de vida en les paraules. La veu humana donant vida al poema, en un ambient de recolliment i d'intimitat. I la música que acull la paraula i se la fa seva. Un lied a mitja veu en un capvespre violeta.

Els motius de la caiguda i el vertigen en tres poemes de Màrius Torres

Xavier Macià i Núria Perpinyà
(Universitat de Lleida)

La comunicació serà una discussió centrada en tres poemes de Màrius Torres: «Dalt del cim», «Full d'àlbum» i «Comença un capaltard d'acabaments d'estiu». Considerant el principi de diverses funcions per a una mateixa forma, es plantejarà que, per bé que tots tres tenen en comú l'ambientació muntanyenca, l'ús que en fa l'autor varia. En uns domina la solitud i l'harmonia; en d'altres, la sexualitat i l'existencialisme. S'analitzarà els símbols de la *caiguda* (pou, meus abims, abims insondables, cingles abruptes, jacent, baixar, Orfeu, vall, reposar, somriure, s'allarga de cara al cel, ajagut cara el cel, vèrtig, m'abocaria); del *cim* (la més alta cima [en femení] / dalt del cim, esguard enlaire, el cel tan pregon, vall ascendent, als nostres, penyal, cel, carena, ulls cèl·lics); de les *flors* (espígol morat, mates florides, la garba a terra, perfum, flairós, la garba més flairosa per coixí, olorosa la terra, lliris); de la *llum* (lluor del sol, capaltard, boira, boirina; acabaments d'estiu, sol post, llum viva i casta, pleniluni, nostres nits, clarejà, biaxa posta encesa, pompa, safir, mel, nit de lluna); l'oposició entre *natura i cultura* (natura / poesia); entre *hybris i diké* (fol·lia estrangera, retrobats espasmes, vèrtig, fantasmes, ombra errant, pau, clares fontanes de les termes, paisatges dòcils, lleugeresa divina); els usos lingüístics particulars que hi apareixen (vèrtig, vèrtic, abims) i la misteriosa data de París 1832. Es compararà Torres amb altres escriptors, incloses referències creuades als usos dels motius de la muntanya, del cim, de la caiguda i el vertigen a les obres de Macià i Perpinyà.

**La col·laboració entre artistes i poetes al període d'entreguerres.
Una aproximació**

Jordi Malé
(Universitat de Lleida)

Entre mitjan anys deu i fins al final de la Guerra Civil a Catalunya es van publicar molts llibres de poemes, força dels quals incloïen diferents tipus d'il·lustracions creades per artistes catalans de l'època. L'objectiu d'aquesta comunicació és fer una incursió en l'estudi d'aquest tipus de col·laboració entre artistes i poetes i establir-ne una primera tipologia: des de la simple presència de petites il·lustracions en les portades, els colofons i/o les justificacions de tiratge, passant per les cobertes il·lustrades, la inclusió de vinyetes i culdellànies dins del text i la inserció de làmines fora del text, fins a l'elaboració d'obres en què cada poema va acompanyat de la seva corresponent il·lustració. Es farà, a més, una aproximació a l'estudi de la interdependència entre textos i il·lustracions.

**Una fantasma com n'hi ha poques, de Màrius Torres:
influències i estructura dramàtica**

Albert Mestres
(Institut del Teatre)

El 1935, Màrius Torres (1910-1942), abans d'ingressar al sanatori de Puig d'Olena, va escriure una única obra de teatre, publicada per primer cop el 2007, amb una introducció de Miquel Gibert. Torres, doncs, la va escriure als vint-i-cinc anys, en el breu període que va exercir la medicina a Lleida i després dels cinc anys passats a Barcelona estudiant la carrera.

L'obra, sens dubte insòlita en el context teatral català, coincideix amb l'auge del teatre noucentista (Soldevila, Millàs-Raurell) i amb la introducció del cinema sonor.

Miquel Gibert apunta la doble influència del teatre cosmopolita noucentista i del cinema provinent de Hollywood, sense tanmateix poder proposar exemples concrets, excepte *Trouble in Paradise* (1932), d'Ernst Lubitsch, pel·lícula que es va estrenar a Barcelona al desembre del 1933, quan Torres ja havia acabat la carrera i estava a Lleida.

Volem doncs aprofundir en les cartelleres, tant teatrals com de cinema, de Barcelona i de Lleida durant aquest període (1927-1935). Sorpren també dins el context polític del moment, concretament el Bienni Negre de la Segona República, l'abstracció social i política de l'obra, que duta a un grau d'estilització notable, desenvolupa una faula en un context llunyà i indeterminat, deslligat de connotacions del moment.

Creiem que cal buscar el model de l'obra, més que en el teatre català i en el cinema americà del moment, en la literatura anglosaxona, i especialment Oscar Wilde, ja que es tracta d'una *pièce bien faite* amb tocs d'humanitat i fa pensar en lectures en llengua original, cosa que els lemes de moltes de les seves poesies permeten pensar.

A continuació farem una anàlisi dramaturgic de l'obra, sòlidament construïda a partir d'una estructura clàssica de tres actes. L'obra s'estructura en una hàbil disposició d'entrades i sortides que trenen la trama d'una manera nítida. D'altra banda, amb l'ús de la ironia escènica, amb personatges amagats en escena, característica de la comèdia dramàtica, l'autor aconsegueix la complicitat del públic.

**Traducció com a font de coneixement.
Poesia de Màrius Torres a Sant Petersburg**

Olga Nikolaeva & Andrei Rodoski
(Universitat de Sant Petersburg)

La consolidació de la traducció literària és una de les coses que ens va deixar la Unió Soviètica, on tot estava planificat a llarg termini i l'edició de la sèrie *Literatura universal*, llançada per M. Gorki, també. Es va formar un grup de poetes, escriptors, erudits, investigadors per a establir les bases científiques de la traducció literària i lliurar al nostre lector russòfon la possibilitat de conèixer l'obra escrita en altres llengües de fora i de dins del país. Els lectors russos que, potser, no podien viatjar o aprendre idiomes, sí que podien apreciar la poesia estrangera gràcies a la labor dels grans poetes russos, contractats per l'Estat, que, potser intuïtivament, recorrien a això que Nida anomenaria l'equivalència dinàmica en la traducció.

Segons K. Txukovski (К. Чуковский), un perfecte exemple de traductor és el reconegut poeta simbolista rus Valeri Briussov (Валерий Брюсов) qui en acceptar l'encàrrec de traduir poesia armènia, abans de posar-s'hi en va estudiar la cultura, la literatura i la història d'aquesta regió i la va visitar.

La figura de Màrius Torres, la seva història personal enmig dels esdeveniments de la història europea, la seva sensibilitat vers la bellesa del món en conjunt amb la bellesa de la creació humana, el seu coratge davant la malaltia i l'eternitat, la seva tendresa, tot això que transmet la poesia de l'autor lleidatà commou i atreu els seus lectors i els seus traductors.

En el curs de l'estudi filològic, recomanat per les teories de la traducció, i gràcies a la participació de la lectora de català a la Universitat de Sant Petersburg Montserrat Galofré, vam organitzar un taller dedicat a Màrius Torres per a estudiants de Filologia Romànica on a part d'intentar analitzar i interpretar l'obra d'aquest autor vam comentar el vocabulari específic («boira», «horta», «torre», «camins fondals») i altres imatges. Això ens va permetre a tots entendre millor la cultura, el caràcter de la gent, el paisatge d'aquesta part de Catalunya. Aquest treball va ser important per a tots els participants, per als professors i els joves especialistes, i amb ell es van guanyar nous lectors de Màrius Torres que sabran estimar la seva poesia.

Per a realitzar la traducció amb eficàcia hem de tenir en compte les normes de la versificació que no són iguals en les nostres llengües, per exemple, la mètrica russa és, habitualment, sil·labotònica. Tanmateix, malgrat totes les diferències, la poesia de Màrius Torres comença a sonar en rus. És un nom importantíssim en la llista de grans poetes catalans traduïts a Sant Petersburg en les últimes dècades.

Màrius Torres en la literatura de Vicent Andrés Estellés

Jordi Oviedo
(Universitat Catòlica de València)

La nostra comunicació s'inscriu en la primera de les línies temàtiques del Congrés, que remet a les «Noves lectures de Màrius Torres. Recepció de l'obra literària», en el sentit que vinculem la poesia de Màrius Torres amb l'obra literària del poeta valencià Vicent Andrés Estellés, produïda ja en la segona dècada del segle XX.

L'objectiu principal del nostre treball és determinar el nivell d'influència de l'obra de Torres sobre la d'Estellés, és a dir, quin és el caràcter de la relació literària existent entre la poètica del primer sobre la del segon.

Repassem les referències i al·lusions concretes a Torres que apareixen en l'obra estellessiana, i que van del comentari de la lectura de la primera antologia disponible de Torres (Coyoacán, Mèxic, 1947) a altres referències disperses en diferents poemaris d'Estellés com *La fira del vent*, per exemple. Aquestes

al·lusions es troben tant a la prosa memorialística, on es declara de manera oberta la visió i el sentit de la poesia de Màrius Torres, com a l'obra poètica. La presència concreta de l'obra de Torres en Estellés presenta nivells d'explicitació diversos i afecta tant la temàtica i el contingut dels textos, com les formes literàries emprades per l'escriptor valencià. El tractament i la presència de la mort i la malaltia, d'una banda, i d'altra, l'ús de tannkas, entre altres elements formals, constituïran els principals punts de contacte d'ambdues obres.

També, revisarem el procés d'aquesta influència en Estellés per mostrar un procés creatiu particular, que assimila i fa seus els referents culturals de la contemporaneïtat, dins la qual ocupa un paper concret el poeta Màrius Torres.

En aquest sentit, considerem que un factor destacable en el procés de recepció de l'obra de Torres és la seua particular significació en la dècada dels anys 60 i sobretot en els anys 70. De manera més intensa en aquest període, la figura poètica de Màrius Torres es difon popularment a través de la música i de manera acadèmica, amb edicions i estudis; esdevé, així, un símbol de la recuperació cultural i nacional davant el canvi de règim polític que s'hi albirava. Tindrem en compte, per tant, les principals fites bibliogràfiques i musicals d'aquests anys sobre l'obra de Màrius Torres, com a element que condiciona la seua recepció en Estellés.

En definitiva, pensem que la influència de Torres sobre la poètica estelliana, tot i ocupar un espai limitat, mostra el procés creatiu del poeta valencià, qui assumeix els autors de la tradició contemporània i en destaca aquells aspectes essencials. El to intimista, el ric univers simbòlic i la forma mesurada amb què la poètica de Torres s'enfronta als grans temes de la literatura esdevenen elements claus en la recepció de la seua obra per part de Vicent Andrés Estellés.

Contra la banalitat: les crítiques musicals de Màrius Torres

Joaquim Rabaseda
(Escola Superior de Música de Catalunya)

La comunicació que proposo vol aprofundir en el pensament i la sensibilitat musicals de Màrius Torres a partir de l'estudi de les cròniques publicades al diari *La Jornada* l'any 1934. Els temes, motius, valoracions i posicionaments tractats i defensats pel poeta defineixen una mirada crítica de la programació cultural a la ciutat de Lleida, condicionada per l'experiència d'oïent als cicles de concerts de Barcelona, especialment a les temporades de l'Orquestra Pau Casals. És probable que Màrius Torres fos un lector de crítiques i literatura

musical especialitzada. En aquest sentit, emmarcaré la interpretació de la seva contribució en el context de la crítica musical catalana i contemporània, sense deixar de banda la vinculació d'aquest gènere periodístic amb la seva producció poètica.

Els objectius de la intervenció són: 1) determinar el rol de la crítica musical dins els gèneres periodístics; 2) situar les cròniques musicals de Màrius Torres dins el context de la premsa catalana dels anys 1930; i 3) concretar el punt de vista estètic de l'autor en relació a les temàtiques musicals.

Màrius Torres vist per Josep Palau i Fabre

Josep M. Sala-Valldaura
(Universitat de Lleida)

He repassat la poesia de Màrius Torres i la de Palau i Fabre mirant de trobar-hi algunes afinitats. Evidentment, no pot haver-hi influència, atès que Palau només la va poder llegir quan vivia a París, l'any 1950, quan ja no n'escrivia. Igualment, és, sens dubte, per aquest desconeixement que no publica cap poema de l'autor lleidatà a les seves iniciatives editorials. Llevat d'alguna relació indirecta —pel camí de Carles Riba o de Rosselló-Pòrcel—, comparar les obres poètiques de Palau i Torres ens mena a constatar una vegada més la gran diferència d'actituds amb què hom pot acarar tant el fet d'escriure com la tradició i, així mateix, ens duu a testimoniar de bell nou el trencament de la cadena literària que produí la guerra civil.

Cal, però, tenir present la carta que Josep Palau i Fabre adreçà a Josep Pedreira el 26 de setembre de 1950 per a agrair-li el fet d'haver-li tramès un parell d'exemplars de *Poesies* de Màrius Torres (Llibres de l'Óssa menor). Pedreira la va transcriure a la seva col·laboració, a *Màrius Torres en el record. Recull d'homenatge* (Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, p. 157-158). El caràcter privat del text en garanteix la sinceritat, si és que algú en pot dubtar, de les consideracions crítiques de Palau i Fabre al voltant de la transcendència, «la voluntat de morir en el vers», la condició de poeta aquós que atribueix a Màrius Torres, etc. També enraona, Palau i Fabre, sobre el perquè ell mateix ha deixat de conrear la poesia. Pel que fa a la contribució de Pedreira, es limita a incloure les paraules de Palau, sense fer-ne cap explicació.

En els segon volum de l'*Obra literària completa* de Josep Palau i Fabre, el dedicat a «Assaigs, articles i memòries» (Galàxia Gutenberg, 2005), hi apareix un breu assaig sobre el poeta de Lleida: «Màrius Torres, a contraclaror» (p. 794-795), escrit a Grifeu el juliol de 1993. A més a més, l'esmenta un parell de

vegades bo i parlant del «Destin de la Catalogne en termes de poésie» (p. 1244) i de «Miquel Martí i Pol i la seva *Crònica de demà*» (p. 787). Al seu treball sobre Torres, Palau hi sap connectar la poesia del lleidatà amb el context històric en què fou composta i, així mateix, posa en relleu l'espiritualitat que destil·la. El breu assaig completa i amplia el judici, ben favorable, de Josep Palau i Fabre sobre un poeta que era ben lluny del seu demble literari.

**Navegar per un riu paral·lel:
Traduint la poesia de Màrius Torres a l'alemany**

Àxel Sanjosé
(Universitat Ludwig-Maximilians de Munic)

Tot projecte de traducció és una aventura que mai no se sap ben bé com acabarà. La que m'ocupa actualment, la tria i traducció d'uns quaranta poemes de Màrius Torres, em presenta tres reptes bàsics que, a més a més, interfereixen entre ells.

El primer és trobar una fórmula adequada que permeti donar al / a la lector(a) alemany(a) una noció de la forma o les formes emprades pel poeta. Miro de no forçar la rima en les meves versions, i encara menys en perjudici de la semàntica, però sí de crear una mena d'eco, un batec suau, aprofitant estructures rítmiques i esquemes mètrics de l'alemany.

Dins d'aquest marc ben fràgil, la segona tasca, i potser la principal, és intentar reproduir d'alguna manera el to de veu tan especial de Màrius Torres, com una aigua tremolosa i amiga que cal tractar amb molt de compte per tal de no vessar-la amb el canvi de llengua.

Finalment, és important no oblidar que no solament ens separa una terra de xiprers i palmes, sinó també tres quarts de segle. Com transportar una dicció arrelada en la tradició simbolista a l'alemany d'avui sense que sembli un anacronisme però alhora sense donar-li una modernitat que no tenia ni pretenia? Aquesta «doble diacronitzitat» també és un fenomen interessant des del punt de vista la teoria de la traducció.

Acabaré amb una breu informació sobre l'estat del projecte tant pel que fa a la traducció com a la publicació i amb unes observacions sobre les dificultats per divulgar la poesia catalana a Alemanya.

Poesia i Escola: la didàctica de la mort a partir de la poesia de Màrius Torres

Moisés Selfa Sastre
(Universitat de Lleida)

La poesia com a forma literària amb unes característiques pròpies és un gènere literari importantíssim i oblidat a l'hora de formar i desenvolupar les competències lectora, escrita i literària dels joves lectors en edat escolar. En aquest sentit, cal reivindicar aquest gènere com a clau a l'educació literària del públic més jove. D'altra part, la pedagogia de la mort a l'Escola a partir de textos literaris no és quelcom nou (Selfa, Azevedo, Berengué 2015; Colomo 2016), sinó que més aviat es tracta d'un tema que va agafant força donada la importància que té aquesta pedagogia en la formació intel·lectual i personal dels nostres estudiants (Nolla, Giralt 2013). La nostra comunicació vol ser una proposta de treball amb estudiants de 6è d'Educació Primària a partir de 4 poemes de Màrius Torres (Prats 1993) que permeten treballar el concepte de mort i la seva didàctica. En aquests 4 poemes, el poeta tracta obertament aquest tema de la mort des de diferents punts de vista. Per treballar cada poema es parteix d'una seqüència de treball que comença amb la comprensió del text, segueix amb un diàleg sobre aspectes clau relacionats amb la mort i la seva didàctica i finalitza amb una activitat de composició de tipus oral o escrit.

El primer poema treballat és l'II: «Dolç àngel de la mort...». Aquest poema gira al voltant de l'acceptació serena de la mort. Fins i tot, el poeta prefereix que aquesta vingués ara mateix, ja que morir deu ésser quelcom bell i abellidor com afirma a la tercera estrofa del poema. Les activitats proposades per a treballar la didàctica de la mort en aquest poema estan relacionades amb la correcta comprensió de dues figures retòriques: la sinestèsia a «Dolç àngel de la mort» i l'oxímoron a «terra clara». La correcta comprensió d'aquestes dues figures donarà peu a comentar les imatges visuals amb què el jo líric expressa «el desig de fusió» i com cada estudiant pot representar en forma d'il·lustració com creu que Torres imagina aquest desig.

El segon poema tractat és el 54: «Arbor Mortis». En aquest poema el poeta reflexiona sobre les dues llavors que Déu sembra quan neix una nova vida: la llavor de la vida que creix i la llavor de la mort que fa que cada instant vital sigui un camí cap a la finitud. Amb els estudiants es treballarà l'al·legoria que representa aquest «Arbor Mortis» i la contraposició constant que apareix en el poema entre la vida i la mort. En aquest sentit, es proposarà la creació d'un text il·lustrat que expliqui i representi la darrera estrofa del poema que comença així: «estreny, amb les arrels, el meu cos fibra a fibra».

El tercer poema treballat és el 57: «El temple de la mort». Els versos d'aquest text parlem de com és aquest temple de la Mort —«humit i gras»— i

del desig del poeta de «morir sense agonia, lleu». Fins i tot, el poeta es refereix a la seva ànima, pròxima a morir, que «guaita enfora» d'aquest temple esperant travessar «l'arc més alt a frec de capitell». L'activitat que es proposa treballar amb els estudiants és reflexionar sobre la importància que Torres atorga a la situació vital d'esperar la mort amb pau i serenor. En aquest sentit, el docent ha de motivar els estudiants a elaborar un llistat dels mots i sintagmes que el poeta emprà en aquest poema per contraposar el que espera la mort amb angúnia del que espera la mort amb pau. Aquest llistat ha de servir per reflexionar en veu alta sobre el trànsit de la vida a la mort.

El quart poema és el 71. En aquest poema l'autor mira la mort amb dignitat i, fins i tot, amb esperança. Nombroses imatges fugisseres són les que precedeixen el vers central d'aquest text: «Déu meu, estic a punt». Així, el que es treballarà amb els estudiants és el significat metafòric que aquestes coses fugisseres tenen per al poeta —núvol, fulla, vespre i pas d'un vagabund— i quines altres coses i realitats són fugisseres en la vida d'un ésser humà. Aquest exercici serà el punt de partida per a la creació d'un text il·lustrat on cada estudiant reflexioni sobre la fugacitat de la vida i la necessitat de viure-la intensesment, com clarifica el poeta a l'antepenúltim vers de la composició: «...però encara sota el meu estendard». La nostra comunicació mostrarà la seqüència de treball duta a terme amb estudiants de 6è d'Educació Primària i les mostres dels treballs fetes per aquests a partir de la lectura comprensiva dels 4 poemes de Màrius Torres abans referits

La figura de l'àngel en Màrius Torres

Laia Suades Juncadella
(Universitat Pompeu Fabra)

Aquesta comunicació, que se situa en la primera línia temàtica del simposi, Noves lectures de Màrius Torres, es vol ocupar de la figura de l'àngel en la poesia de Màrius Torres. Com ja va assenyalar Jordi Pàmias (1982: 82), l'aparició dels àngels és relativament freqüent en aquesta poesia. I podríem afegir que ocupa un lloc central en alguns dels poemes més valorats de Màrius Torres, com «Dolç àngel de la mort», «L'àngel del vespre» o «La lectura dels àngels». En llegir la seva poesia, ens adonem que la figura de l'àngel no és un element superflu o merament anecdòtic, sinó que constitueix una imatge significativament inspiradora pel poeta i d'aquí que l'utilitzi com un mitjà expressiu de les seves idees i sentiments. També és interessant observar que si bé aquesta imatge esdevé un valuós recurs expressiu en aquesta obra, no sempre

es poetitza el mateix model d'àngel ni s'evoca amb la mateixa finalitat. El tractament literari de l'àngel és força divers, la qual cosa enriqueix la plasmació poètica d'aquest motiu i, al seu torn, posa de manifest la potencial versatilitat d'aquesta figura. L'àngel es presenta com un símbol obert del qual en poden emanar diferents significats. Ara bé, la presència dels àngels en aquesta poesia no es pot desentendre dels models literaris dels quals beu Màrius Torres. La figura de l'àngel la trobem en l'obra de molts poetes romàntics (Keats, Hölderlin, Yeats) i simbolistes (Baudelaire, Mallarmé, Rimbaud, Valéry, Rilke) que Màrius Torres llegeix i tradueix. Així mateix, sovintegen els àngels en la poesia catalana (Riba, Rosselló-Pòrcel, Espriu, Vinyoli) i hispànica (Alberti, Guillén, Diego, Lorca) de la primera meitat del segle XX i, doncs, en el període històric en què viu Màrius Torres. D'aquesta manera, en fer ús d'aquesta figura Màrius Torres es mostra tant home del seu temps com hereu de la tradició literària amb la qual s'entronca la seva obra.

En la present comunicació analitzarem de quina manera Màrius Torres formalitza poèticament la figura de l'àngel i quines funcions poètiques li atribueix. També ens preguntarem en quin sentit la poetització d'aquest motiu és reveladora del pensament religiós del poeta. I, per últim, mirarem de situar Màrius Torres en el si de la tradició angeològica de la qual forma part i n'és representant.

Per estudiar aquest camp, tindrem en compte deu poemes on Màrius Torres fa referència als àngels («Dolç àngel de la mort», «M'he despertat tot sol en un antic jardí», «L'àngel del vespre», «Uns ulls en un retaule», «Taula preraphaelita», «Paraules de la mort», «Retrat», «La lectura dels àngels», «Enyorament» i «Anèmones»). D'acord amb els nostres propòsits, comentarem aquestes poesies tenint en compte el que ja se n'ha dit i, per tant, emprant la bibliografia secundària. A la vegada, ens aproximarem als estudis sobre els àngels en la poesia contemporània a fi de poder entendre millor l'ús poètic d'aquesta figura.

Didàctica de l'obra de Màrius Torres, avui

Carme Torrelles Font
(Universitat de Lleida)

La proposta didàctica va adreçada als joves d'ESO i de Batxillerat. Es tracta de crear visionats poètics del poemari de Màrius Torres. Pretenem apropar-los el gènere poètic i ells crearan les imatges visuals a partir dels elements de natura poètica existent en el compendi escollit.

Aquesta didàctica innovadora fomenta centres d'interès diversos: la creació del mini film a partir de fotografies de natura, la descoberta del poeta i dels continguts de cada poema. Els estudiants parteixen de l'entorn conegut de les tecnologies, de la creació de vídeo i de fotografies, emperò hauran de saber trobar la bellesa del gènere, les reflexions metafísiques i hauran de descobrir la personalitat del creador del poema.

Aquesta praxis continuada els aporta la descoberta de recursos i estratègies que els faran ser crítics en les noves lectures poètiques o narratives posteriors. Els ajudaran a ser comunicadors, innovadors, creatius i espero que puguin ésser poetes o escriptors en el futur.

La didàctica emprada es fonamenta en les bases de la tecnologia digitalitzada, a través d'ordinador, que tenen ben coneguda, però que sovint han de millorar o perfeccionar. Han de saber fer edició de vídeo, mitjançant imatges fotogràfiques concretes, enregistraran la pròpia veu quan llegiran el poema, escolliran les transicions per a la seqüenciació i afegiran l'anàlisi mètrica del text, a més de les reflexions sobre el contingut.

Per aconseguir aquesta fita, els alumnes tenen al seu abast un poema de Màrius Torres. El llegeixen nombroses vegades i cerquen vocabulari específic que els faciliti la comprensió, així que també cerquen, prèviament o al mateix temps, quin era l'entorn i la vida del poeta.

Del text poètic seleccionen els elements que formen part de la creació de natura poètica.

Entenem natura poètica aquells mots que formen part de la creació, de la natura creada. És el terme que aporta aspectes metafísics i reflexions de l'ésser humà, sobre la manera de sentir emocions interiors del present, del passat i del futur. Els alumnes acaben entenent la poesia com a una expressió humana, comunicació i arriben a una comprensió del missatge poètic en un sentit ampli i universal: és l'ésser viu que transmet dolor, amor, goig, plaer, llibertat...a través de la natura poètica escollida i emmarcada en un context concret i propi. Tota poesia de Màrius Torres els pot ser una manera de valorar la pròpia condició de vida o de mort.

Els alumnes de secundària cerquen els elements de natura poètica, els classifiquen en una taula-graella seguint els paràmetres següents:

a) La natura viva, inacabada, realitzable per se i definible en el pas del temps, com per exemple els arbres, les flors, les plantes, l'ésser viu. L'anomenem «Natura-Naturans» perquè té vida pròpia: neix, es constitueix es desenvolupa, evoluciona, mort i desapareix.

b) La natura estàtica, constituïda, acabada, i feta per matèria inanimada, com és el cas de foc (el sol, la flama, per exemple), l'aigua (núvols, rius, llacs...), la terra (sorra, pedres, muntanyes...) i l'aire (el vent...) a més de les creacions humanes (monuments, cases, carrers...). L'anomenem «Natura-Naturata». Es pot transformar, evolucionar, però no desapareix.

c) La natura dinàmica o cíclica entesa com a elements retroactius i continuatius que formen part del moviment continu de la vida com són les parts del dia, les estacions de l'any, els dies de la setmana, els mesos, els elements de l'univers (els planetes, els estels, en ple moviment rotatiu...)

Tots aquests tres aspectes constitueixen la imatgeria creativa de cada poema de Màrius Torres. Alhora, són plens de connotacions sinestèsiques dels sentits. Així, doncs, els elements escollits i classificats en els tres tipus de natures que constitueixen el corpus creatiu unitari de Torres també s'han de catalogar en els trets que emmarquen els sentits: vista, oïda, olfacte, gust i tacte perquè cada poema té música, silenci, suavitat, olor i color.

Trobats els elements poètics, els joves cerquen les imatges de natura o les creen, segueixen la seqüència poètica, aporten la música de fons adequada, es converteixen en rapsodes per un moment, afegeixen l'anàlisi mètrica i el valor significatiu i creen el seu arxiu final en diferents formats. L'exposen i l'expliquen als companys en les seves exposicions orals. La comprensió del contingut està garantida.

Amb tot, sempre han de fer cerca de vocabulari nou, consulta d'enllaços per ampliar coneixements, recursos poètics o característiques del poeta estudiat.

Amb el visionat poètic creatiu, que elabora cada alumne, fomentem, també, la percepció visual de cada mot, reforcem o millorem l'ortografia, l'entonaçió de la lectura, la millora de la comprensió lectora i el gust envers el gènere poètic.

A més, en la nostra societat de novells lectors ens cal fomentar valors de responsabilitat i d'assertivitat, a més dels hàbits d'atenció, de concentració i de constància en el treball.

Lectures i traduccions orientalistes de Marià Manent en els anys 1918-1928

Arnau Vives

(Universitat Autònoma de Barcelona)

Objectius. Aquesta comunicació vol traçar el mapa de les primeres lectures i traduccions de signe orientalista de Marià Manent, i oferir-ne una valoració global en el context cultural de les primeres dècades del segle XX. Aquesta aproximació s'emmarcarà especialment entre els anys 1918 —època que registrem les primeres lectures i interessos orientalistes— fins a la publicació de la primera antologia «d'interpretacions» de poesia xinesa l'any 1928, *L'aire daurat* (2a ed. revisada el 1946). L'interès orientalista de Manent s'estén fins al final de la seva vida, i qualla sobretot en dues altres antologies de traduccions en

català, *Com un núvol lleuger* (1967) i *Vell país natal de Wang Wei* (trad. amb Dolors Folch, 1986), i també en castellà, *El color de la vida* (1942).

El nostre propòsit és centrar-nos en la primera època d'aquesta pulsíó, fins a la publicació de la primera antologia. Es tractarà de fer una revisió de les publicacions en revistes, informacions del dietari sobre lectures, traduccions, contactes amb altres poetes, etc. En resum, volem oferir una anàlisi dels orígens d'aquests interessos orientalistes, de les primeres lectures i traduccions, que abasten referents xinesos, japonesos i hindús, però que arriben a Manent a través de traduccions angleses i franceses i, alhora, de poetes i intel·lectuals catalans que es fan ressò d'aquestes tradicions, com Josep Carner, Apelles Mestres, Clementina Arderiu, Carles Riba, Ventura Gassol o Batista i Roca, entre d'altres.

Metodologia. La proposta que presentem sorgeix del nostre treball «Alguns aspectes de l'escriptura i la construcció literària de Montseny (*Zodiàc d'un paisatge*) i d'*El vel de Maia*», treball de màster dirigit per Enric Cassany i presentat el 9 de setembre del 2016 a la UAB, que va obtenir la màxima qualificació de la comissió. Aquest treball inèdit planteja un estudi genètic de les dues versions del dietari de la guerra civil de Manent i reflexiona sobre la seva formulació literària. Analitza els principals procediments de revisió, selecció i presentació del text a partir del document original, tenint en compte les seves circumstàncies particulars de publicació, objectius i sentit.

En l'article «El vel de Maia de Marià Manent. Sentit i referents orientalistes del dietari de la guerra civil» —que correspon al primer apartat del treball esmentat i que es troba en fase d'avaluació per a la seva publicació en una revista—, examinem els referents orientalistes que evoca *El vel de Maia*, unes fonts que tenen a veure amb la concepció literària del dietari de la guerra civil, tant en el moment de l'escriptura (anys 1937-1939) com especialment en la publicació (1975), però que es remunten als anys de formació i primeres indagacions literàries del poeta. L'anàlisi d'aquestes fonts ha aportat noves dades sobre l'empremta orientalista en la poètica de Manent, especialment en els dietaris.

La proposta que presentem per al II Simposi Internacional Màrius Torres vol donar a conèixer dades obtingudes en l'elaboració d'aquest treball previ. La comunicació vol descriure el panorama general de lectures, traduccions i contactes a propòsit de diversos referents orientals entre els anys 1918 i 1928, en el context de la producció literària de Manent i del seu moment cultural. Ens basarem en l'exposició cronològica d'aquests elements amb el suport de textos inèdits, especialment del dietari original dels anys 1918-1926, que registra informació interessant sobre lectures, traduccions, apunts, etc., fent referència a altres textos coneguts i a la bibliografia existent. El principal interès d'aquesta comunicació són precisament aquestes noves informacions que complementen els estudis actuals sobre Manent i la recepció de les estètiques orientals en context català.